

Σε πρόσφατες εποχές, στην Ελλάδα, ρυθμιστικό ρόλο έπαιζαν και οι εκδηλώσεις της Τσικν οπέμπτης: Ακόμα κι ο πιο φτωχός επιβάλλεται «να τσικνίσει τη γωνιά του», καθώς η τσίκνα του κρέατος που ψήνεται πρέπει να μοσχοβολήσει στην ατμόσφαιρα «για το καλό». Έψηναν όλοι μαζί σε ένα σπίτι ή καθένας χωριστά στο δικό του κι έπειτα, με τα ψητά στα ταψιά, μαζεύονταν στον τόπο της διασκέδασης. Στο αποκορύφωμα του γλεντιού και της κρασοκατάλυξης, ξεκινούσαν ο χορός και το «άσεμνο» τραγούδι. Κι έπειτα, ντύνονταν όλοι μασκαράδες και ξεχύνονταν στους δρόμους. Οι μεταμφιέσεις (κουδονάτοι, Γενίτσαροι, κουκούγεροι, καμουζέλες, μούσκαροι, σταχτιάρηδες) είχαν να κάνουν με την αναπαράσταση παρωδίας γάμου που κατέληγε σε κηδεία με τον νεκρό γαμπρό, την καιρία στιγμή, να ανασταίνεται. Κι ανάλογα με τον τόπο ή με το «σενάριο», τη νύφη και τον γαμπρό πλαισίωναν η γριά προξενήτρα, ο γέρο νουνός, ο γιατρός, ο τσιγγάνος, ο Εβραίος, ο Αρβανίτης, ο Αράπης, ο διάβολος κ.λπ. Μέσα στον χαμό, κάποιοι «χωροφύλακες» συνελάμβαναν φυγόδικο και τον έσερναν στον δικαστή, κατηγορούμενο ότι «εσκότωσε το γουρούνι του». Καταδικαζόταν σε θάνατο αλλά, λίγο πριν από την κρεμάλα, κατέφθανε η «βασιλική χάρη». Αλλού, θέμα ήταν η κηδεία του τσιγκούνη ή το εβραϊκό λείψανο ή ο γύφτικος γάμος ή η ληστεία του λόρδου ή το εργοστάσιο όπου έμπαινες γέρος κι έβγαινες νέος. Κοινό εργαλείο παντού ήταν ένα ομοίωμα φαλλού και κοινή κατάληξη όλων των παραλλαγών στα αποκριάτικα δρώμενα ήταν ο θάνατος και η ανάσταση του πρωταγωνιστή και η τελετουργική αναπαράσταση του οργώματος, της σποράς και του θερισμού.

Ο ποιητής Γεώργιος Βιζυηνός (1848 - 1894) περιέγραψε με λεπτομέρειες μια ανάλογη αποκριάτικη παράσταση (με πρωταγωνιστές καλόγερους) που επιβίωνε στον τόπο του, όσο ζούσε. Και τόπος του ήταν η Βιζύη, πανάρχαια πόλη της Θράκης, στο δρόμο για την Αδριανούπολη. Ο R. M. Dawkins («Το σύγχρονο καρναβάλι στην Θράκη και η θρησκευτική αίρεση του Διονύσου», 1906) έγραψε ότι το έθιμο έρχεται κατευθείαν από τη διονυσιακή λατρεία. Και ο Γ. Α. Μέγας («Ελληνικά εορταί και έθιμα της λαϊκής λατρείας», 1957) παρατήρησε ότι η όλη λειτουργία είναι αρχαιότερη και από τον Διόνυσο. Την θεωρεί πράξη της θρησκείας των πρωτόγονων γεωργών που με μαγικά προσπαθούσαν να πετύχουν γονιμότητα της γης και καλή σοδειά. Σιγά σιγά, η «γονιμοποιός δύναμη» εξατομικεύτηκε και προσωποποιήθηκε ως θεός Φαλλός κι έπειτα θεός Διόνυσος. Με την οργιαστική λατρεία του να εξειδικεύεται στους διθυράμβους και να εξελίσσεται στο δράμα και στο θέατρο. Άλλωστε, το έθιμο της Βιζύης είναι κοινό στη Θράκη και θυμίζει τον θίασο των «κωμαστών» και τα εξ αμάξης των αρχαίων Αθηναίων στα αγροτικά Διονύσια, τους Χόες και τα Λήναια. Σε όλες τις περιπτώσεις, υπήρχε σκετς με όργωμα και το υνί να ζεύονται νέοι ή παρθένες με άσεμνες ευχές και μίμηση ζευγαρώματος, με ξύλινο φαλλό, του δημοκρατικά εκλεγμένου «Κούκερου» και της «Κουκερίνας», του «Αράπη και της Καντίνας» κ.λπ.

Για τον απλό άνθρωπο, γράφει ο Μέγας, ισχύει το «Naturalia non sunt turpia» («τα φυσικά

πράγματα δεν είναι αισχρά»). Και ο Martin Nilson («Πρωτόγονη θρησκεία», 1911) συμπληρώνει ότι, για τον πρωτόγονο άνθρωπο, η γονιμότητα είναι μία και ίδια παντού σε όλη την φύση. Ο σπόρος τοποθετείται στη γη ή στον γυναικείο κόλπο και μετά φυτρώνει το σπαρτό ή γεννιέται το παιδί. Εξ ου και η λατρεία του φαλλού στην αρχαία Ελλάδα αλλά και σχεδόν σε όλο τον κόσμο. Αυτή άλλωστε η εξάπλωση ενοχοποιείται για το γεγονός ότι υπήρχαν περισσότεροι από ένας Διόνυσοι που σιγά σιγά συγχωνεύτηκαν στον ελληνικό θεό.

Κατά τον Κικέρωνα, τουλάχιστον πέντε θεοί από διαφορετικές περιοχές είχαν διαδοχικά το ίδιο όνομα. Κάποιοι από αυτούς είχαν να κάνουν με τη βλάστηση, κάποιοι άλλοι με το κρασί. Στην ελληνική αρχαιότητα, η διονυσιακή λατρεία προϋπήρχε στην Θράκη, πριν να απλωθεί σε ολόκληρη την επικράτεια. Οι Θράκες ονόμαζαν τον θεό Βασαρέα, Γίγωνα, Δίαλο, Σαβάτιο, Σάβο. Πάνω στα βουνά, νύχτα και με το φως των πυρσών, τελούσαν προς τιμή του θορυβώδεις οργιαστικές γιορτές με τις γυναίκες να πρωταγωνιστούν. Πίνοντας μεγάλες ποσότητες κρασιού και ίσως κάποιων βαρβιτουρικών, έφθαναν στην έξαρση του μεθυσιού, πιστεύοντας ότι έτσι πλησιάζουν τον θεό ή και εξομοιώνονται με αυτόν, εξασφαλίζοντας ίσως την αθανασία της ψυχής, δοξασία αρκετά διαδεδομένη στην Θράκη ακόμα και στον καιρό του Ηρόδοτου (5^{ος} π.Χ. αιώνας). Κι επειδή οι αρχαίοι Θράκες έλκουν την καταγωγή τους από την Ινδία, όπου λατρευόταν ο βεδικός θεός Σόμα, κάποιοι επιστήμονες του 19^{ου} αιώνα ταύτισαν τον Διόνυσο με τον ινδικό θεό: Οι πιστοί του Σόμα έπιναν ένα χυμό από βοτάνια, με τον οποίο μεθούσαν πιστεύοντας κι αυτοί ότι έτσι έφταναν στην αθανασία. Σήμερα, η ταύτιση Διόνυσου και Σόμα δεν έχει πολλούς οπαδούς.

(τελευταία επεξεργασία, 24 Ιανουαρίου 2021)